

«Inimene on tänamatu loom. Tahab ikka elada!»

Doktor Nelli Kalikova väljub kodust terviseprobleemide tõttu harva. Tööd teeb voodiserval istudes, mõne meetri kaugusel seinal köidab pilku raamitud pilt tema elu suurimast armastusest.

Endine riigikogu liige, eelkõige aga aidi ennetuskeskuse asutajana tuntud ja esmaspäeval 77. sünnipäeva tähistanud Nelli Kalikova nimetab end parandamatuks optimistiks. Naine suudab särasilmil nalja heita ja eneseirooniast pakatada isegi siis, kui mõni teine nutaks. Tuhandeid sõltlasi narkomaania küüsisist päästnud naine lööb omaloodud keskuse töös siiani kaasa ja poja Indreku paigaldatud suurem monitor voodi juures muudab töö kodukontoris hõlpsamaks. Tulest ja veest läbi käinud naisel on aga just praegu põhjust õnnelik olla.

Bürokraatide riik

«Kõik küsivad, kuidas mu tervis on – kiita väga ei ole, aga laita ka ei taha. Mõistust natukene veel on, liikumist vähem kui mõistust ja nähtavasti töötan surmani aidi tugikeskuses ja tervisekeskuses Elulootus. Voodiääre olen juba nii ära istunud, et poeg kohendas madratsit ülespoole.

Koostan aruandeid, taotlusi ja mida kõike veel – bürokraatiat tuleb aastatega aina juurde, sest ametnikud lihtsalt peavad tõestama oma vajalikkust. Komakohti liigutatakse siia-sinna, vahetatakse lausete järjekorda ja siis on vaja kõike otsast peale alustada, ehkki sisu on sama. Ent isegi see pole kõige suurem viga. Suurim probleem on ebakompetentsus ja see vohab Eestis vist igal pool. Kord kuulasin intervjuud laevakapteniga, kes rääkis, et talle annab korraldusi neiu, kes on merd vaid oma kabineti aknast näinud.

Kuna olen kaua elanud, tekivad paratamatult võrdlused. Mõne ustavus erakonnale meenutab kangesti nõukaegset politrukki. Viimased vähemasti panid vajadusel juhtivale kohale oma ideoloogilise vaenlase, kui ta oma eriala valdas.

Meil paraku ongi jäänud vaid politrukid, spetsialiste enam pole ja see on suur häda.

Õnneks pole meil siiski enam olukorda, kui HIV-positiivsete arv geomeetrilises progressioonis tõusis; praegu on tase lihtsalt stabiilselt kõrge.»

Elukool

«Tegelikult tahtsin olla hoopis lastearst ja selleks Leningradis õppides saingi. Toona Tartus pediaatriakoolitust polnud. See oli hea kool. Mõistsin seda siis, kui kohustusliku suunamise aja Aseris ära olin ja Tallinna tulin.

Arstitöö kriminogeenses Aseris oli tõeline elukool – olen elustanud, äsja nuga saanu verest tühjaks voolamisest päästnud, südamesse süsti teinud ja ennast üles poonud inimese ellu äratanud. Tallinnasse tulles alustasin nakkushaiglas, sest see asus elukohale kõige lähemal. Peaarst Mart Martson, keda paljud kolleegid pelgasid, küsis vaid, kas kavatsen end ka oma alal täiendada, ja vastasin: «Muidugi.» Kolm aastat olin Aseris ju «praktilal» olnud. Hiljem õppisin muu hulgas kaks aastat kaugõppes aidi küsimustes ühes Londoni meditsiiniinstituudis.

Kui riigikokku sattuvad tohtrid säilitavad endale ka erialase töökoha, siis mina mitte – aiasi tugikeskuse suhtuti aastate eest mitte just kui sulide kampa, aga kui millessegi ebausaldusväärseesse. Nüüd on suhtumine muutunud paremuse poole. Arvan, et kuni suudan midagi head teha, siis nii kaua ma elangi.»

Hea ja halb surm

«Minu sõbranna – juba esimesest klasist – ütleb alati, kui arstina oma haigusi lahkama hakkas, et mingi ma parem arsti juurde. Sest ega ju ise kõike tea. Mul on kolm korda eluohtlik seisund olnud ja ühelgi korral ma ise endale diagnoosi ei pannud. Samas on arstil enda peal huvitav haigusi kogeda ja nüüd tean täpselt, kuidas on hea või halb surra.

Olen alati tööle ja koju hea tujuga keksinud, loomult olen optimist. Vahel isegi põhjendamatu. Aastaid uskusin veendunult, et depressioon on laiskade haigus, kes ei viitsi tööd teha. Ent siis, see oli mitu aastat tagasi, tundsin, et mul pole jõudu enam tööle minna ega tulla. Mõtlesin, äkki ongi depressioon päriselt olemas, sest järjest hullemaks läks ja tualetis väljutasin pissides verd. Pandigi kohe neerukividega haiglasse. Kusejuhahad olid liiva täis, arstid nimetavad seda liiva teeks, ja see liiv ja kivid purustati laseriga. Nägin toimuvat ekraanilt – see oli nagu triller!

Paar tundi pärast operatsiooni vaatasin aknast välja – kui sinine oli taevast! Siis helistasin sõbrannale. Ta ütles, et helistasin talle ise esimest korda viimase paari aasta jooksul, alati helistas tema esimesena. Seega: kui ots niimoodi tuleb, ureemia näol, polegi surm nii väga hirmus.

Mõni aeg hiljem tundsin seljavalu. Ütlesin pojale, et viigu mind haiglasse. Seejärel kaotasid teadvuse ja kukkusin voodi ette pikali. Haiglas selgus, et hemoglobiini on veres nii vähe, et elus olemine on piiri peal – tekkinud oli kolm suurt maohaavandit. Aga ka sellisel surmal poleks midagi viga – kukud maha ja valmis, kuid tänu arstidele ja kahe liitri vere ülekandele elan edasi.

Pool aastat tagasi tundsin taas, kuidas jõud hakkab otsa saama. Indrek, mu rasketest haigustest ärahirmutatud, võttis kratist kinni ja ütles: «Nüüd kiirabiga haiglasse ja kõik.» Kiirabitöötaja, vanem naisterahvas, rääkis aga, et peaksin enne haiglat polikliinikusse uuringutele

ELU ARMASTUS: Eliseo ja Nelli Leningradis ligi 60 aastat tagasi.

«Mul oli tunne, justkui oleksin seebimulle täis.»

minema. Järgmisel päeval tundsin end veel kehvemini. Kiirabiastiks oli noor tüdruk, arvatavasti alles kooli lõpetanud ja tema mu elu päästiski. Sadamahaiglas tekkis seisund, mida ma ei soovi isegi vaenlasele, sest see on paha surm: olin pikali ja äkki tundsin, et kui ma kohe üles ei karga, siis suren. See oli väga hirmus.

Kargasin üles, ja mul oli tunne, justkui oleksin seebimulle täis. Mul oli kopsuturse. Ühes kopsus oli 800 ml vedelikku, teises 200 ...

Tuleb välja, et inimene on tänamatu loom. Tahab ikka elada!»

Ei usu

«Kahjuks ei ole ma usklik. Kadestan tõelisi usklikke, sest nad usaldavad oma mured kõigekõrgemale ja saavad pihtides patud andeks – puhas poiss, tee edasi, mis tahad! Nii peangi ise hakkama saama ja see pole kerge.

Kord ammu viisid jalad mu ise kirikusse. See oli 30 aastat tagasi, kui emale vähi diagnoos pandi. Ma ei tea, kuidas, aga äkitselt nutsin lahinal Jaani kiriku tagareas. Õnneks ema toleaeagne diagnoos kinnitust ei leidnud. Seega – tahaksin olla usklik, aga ei saa. Olen nõukaaja laps, kui usku ei olnudki.»

Tõeline armastuslugu

«Imed on aga küll olemas. Näiteks minu esimene armastus. See oli ime, et kokku said muidu kahel pool maakera elavad inimesed. Mees, kes koos minuga samal pildil magamistoa seinal, on Panama kodanik. Kohtusin temaga Leningradis 1968. aastal teise kursuse tudengina.

Nõukogude Liidus sai kapitalistlikust ühiskonnast ning jõukast ja haritud perest pärit Eliseo elu suurima pettumuse osaliseks. Nagu ta ütles, tahtis õppida imedemaal – õiglas riigis, kus inimesed on võrdsed ja tööinimestest peetakse lugu. Esiteks oli kliima midagi muud kui Panamas, teiseks osutus valeks ulmeline kommunism, millesse ta uskus. Ühiselamus nägi ta esimest korda elusalt lutikat ja tarakani, samuti seda, kuidas punast ideoloogiat pähe taoti.

Kohtusime ühiselamu tantsulka. Olin neil õhtutel reeglina müüri lill, seisin nurgas ja ega ausalt öeldes eriti tantsule kutsutudki. Ja äkki ilmus mu ette maailma ilusaim mees! Sõbrannade arvates oli ta muidugi kole, aga tundus, et mina olin temalegi maailma kõige ilusam naine. Tantsisime. Ja kohe tekkis meie vahel tõmme. Usklik ma pole, aga armastusse esimesest pilgust usun küll.

Aga noh, ühiselamus polnud ju, kus kahekesi olla, kuid ega armastus seda küsigi. Me ei saanud abielluda, Nõukogude Liidul polnud Panamaga diplomaatilisi suhteidki, saatkond avati aastaid hiljem.

Kui sain aru, et ta tõesti ei suuda enam Nõukogude Liidus elada, lasin tal minna ja peale seda ei tahtnud minagi enam midagi. Ei tahtnud isegi õppida, aga tänu sellele tean, mis on sõprus. Üks kaastudeng oli Moldovast, teine Gruusiast, nad elasid rahulikus üürikorteris ja tulid ühikasse ehk täielikku hullumajja ainult minu pärast. Viisid maja ainsasse

JAKSAB IKKA VEEL: «Arvan, et kuni suudan midagi head teha, siis nii kaua ma elangi.»

enam-vähem rahulikku paika, keldrisse duširuumi ning lugesid mulle loenguid operatiivsest kirurgiast ja farmakoloogiast. Kui mu pilk muutus segaseks, raputasid mind ja lugesid edasi. Tänu neile sain õpingutega hakkama.»

Amoraalne käitumine

«Hakkasin plaani pidama, kuidas välismaale karata. Näiteks mõne ekskursiooni kaudu.

Olin juba Aseris, kui see mõte mul ikka veel peas keerles, kuid ka rõhus väga, sest ema-isa töötasid sõjatehnika tootmisele orienteeritud Punases RETis ning neil tulnuks väga palju pahandusi. Vend Jüri lõpetas sel ajal kooli ja õe ärakargamine oleks kindlasti tedagi negatiivselt mõjutanud.

Sõbranna soovitas astuda parteisse, sest nii on kergem välismaale pääseda, aga sinna mind ei võetud, kuna mind visati komsomoli algorganisatsioonist amoraalse käitumise tõttu välja. Põhjuseks kurameerimine kapitalistliku riigi kodanikuga, kusjuures minu üle kohut mõistnud komsomolikomiteesse kuulusid ühika kõige viimased litsid. Nad tahtsid oma võimu näidata.

Parteilaseks saamiseks pidin leidma kolm soovitajat. Leidsingi kolm muldvana kommunisti, üks neist rääkis tihti, et on Leninit oma silmaga näinud. Nad andsid kergesti soovitusi, sest viimased 15 aastat polnud sinna kompartei rakukesse keegi ihanud. Isa hankis mulle ärakargamiseks isegi raha, nuttis, aga tõi. Ometi kadus koos rahaga tegeelinski, kes lubas korraldada minu sõidu Panamasse.»

Vette kastetud kukk

«Ja siis juhtus teine ime, aga miinusmürgiga. Aseris oli suur basseiniga terwisekeskus, mida tol ajal tervisetsehniks kutsuti ja seda kasutasid treeninguteks Leningradi sportlased. Üks neist sarnanes Eliseoga täielikult: sama nägu ja tegu! Ilmselt oli see nõrkuse moment. Arvasin, et kui selle mehega end seon, ei saa ema, isa ja vend pahandusi. Ja noh, ma olen alati mustadele meestele meeldinud – ilmselt näevad mu silmist ka vaimustust.

AINUS ABIELU: Nelli ja Pavel Maštšenko vahetult pärast abielu lahutamist.

«Ütlesin talle, et tunnen end nagu Aafrika riik, mis vabanenud rõhujate ikkest.»

Ukraina, Gruusia ja Poola verd Pavel Maštšenko oli liidu koondise profivõrkpallur, abiellusin temaga. Väga vaikelt. Sain selle eest rängalt karistada, sest hea välimus ei tähenda kaunist sise-

must. Tal tekkis endise tippportlase sündroom – kui karjäär lõppes, polnud ta enam keegi. Et ennast hästi tunda, hakkas jooma ja arvas, et võib mind alandada ja oma võimu näidata. Kannatasin mõni aasta ja lahutasin siis. Kusjuures selliste meestele käib väga au pihta, kui naine ta maha

jätab. Palus, et kirjutasin põhjuseks iseloomude sobimatuse. Vastasin eitavalt. Kirjutasin põhjuseks joomise, ja et meil lapsi pole.

Pärast lahutust kutsusin ta fotosalongi pilti tegema. Imestasin, et tuligi. Mina näen sel pildil välja õnnelik, tema nagu vette kastetud kukk! Ütlesin talle, et tunnen end nagu Aafrika riik, mis vabanenud rõhujate ikkest.»

Don Pedro

«See võis olla 15 aasta eest, kui otsustasin internetist uurida, kas Eliseo on elus. Mõtlesin, et isegi kui on surnud, sõidan Panamasse ja otsin haua üles.

Ja ise leidsin ta! Elusana! Lõin otsingusse täisnime, ja kuna sellenimelisi on mitu, kirjutasin neile kirja, et otsin endist ülikoolikaaslast. Üks neist vastas, et on tema poeg. Ta saatis isa kontakti ja sest saati oleme ühenduses fotode ja kirjade kaudu. Häbi vanainimesel oelda, aga need on armastuskirjad mõlemalt poolt.

Eliseo pole asjatult elanud. Ta on abielus, neli last, lapselapsi seitse või kaheksa. Arsti temast ei saanud, kuid oli

seotud meditsiiniga terve elu röntgenioperaatori assistendina. Muidugi oleme välimuiselt muutunud. Praegu näeb ta välja selline Don Pedro, et kuku või pikali! Nagu mõnest Mehiko seriaalist välja astunud: vana, kõhn, vuntsid, mida tal varem polnud, ning tema ilusad mustad lokkis juuksed on täiesti valged.»

Anna andeks

«Tuleb tunnistada, et minu ümber on rohkem olnud halbu, mitte häid inimesi.

Oli aasta 1996 ja sel ajal käis kõige hullem minu peksmine – igauks löi jalaga, kes viitsis. Et kaitseme HIV-positiivseid, tegeleme sekstöötajate ja narkomaanidega.

Olin arstist selgeltnägi Luule Viilma raamatust lugenud, et andeks andmine – ka vaenlastele – mõjub väga hästi. Ma ei saanud varem aru, miks tuleb lak-suandjale teine põsk ette keerata, kuid nüüd mõistsin. Siis jõudsin peatükini, kus õpetati oma kehalt andeks paluma. Olin söönud, nagu juhtub, sporti pole kunagi armastanud, ainult jooksnud tööle ja tagasi. Palusin ühel ööl siiralt kehalt andeks ja tänasin õnne, et keegi mu mõtteid ei loe, sest muidu oleks kohe Seewaldisse saadetud.

Järgmisel öhtul tajusin, et kõhus toimub midagi katastroofilist ja öösel tuli kõhukelmepõletikuga haiglasse minna. Munasarjades olid tekkinud abstsessid ja üks lõhkes – see on võrreldav pimesoole lõhkemisega. Mind opereeriti ja päästeti. Kui pool aastat hiljem Viilma pedas loenguga esines, olin kohal. Lootsin temaga enne loengut trehvata. Küsida, miks juhtus minuga nii, et andestuse palumisega läks tervis kärinal käest.

Ta ütles, et on minu tegemisi jälginud ja leidis, et mu ümber on kogunenud väga palju väga halbu inimesi. See oli nagu kollektiivne mürgitamine ja andeks palumine vallandas reaktsiooni.

Olen mõelnud, miks on säärast rahvast mu ümber nii palju olnud, ja jõudnud järeldusele, et nad on arvanud meid oma tegevusest suurt tulu teenivat. Et rahajõed voolavad, et nad saavad kerge vaevaga narkomaanide ja prostituutidega töötamisest rikkaks ning mul on kindlasti ka valge Mercedes.

Õnneks on head inimesed mu ümber väga püsivalt olnud. Häid on vähem, aga nad on minuga olnud 50–70 aastat ja sõbradena truud.»